

Białystok, dnia 29 czerwca 2009 r.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA w BIAŁYMSTOKU

15-950 Białystok ul. Akademicka 4

skr. p. 9, fax: (085) 73-99-109

tel.: (085) 73-99-100

e-mail: lbi@nik.gov.pl

P/09/170

LBI-410-008-05/2009

Pan Andrzej Nowakowski
Podlaski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
w Białymstoku

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku skontrolowała w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku sprawowanie nadzoru nad 6 obiektami zabytkowymi z terenu województwa podlaskiego w latach 2004 – 2008.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokóle podpisanym 2 czerwca 2009 roku, Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje niniejsze wystąpienie.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia sprawowanie nadzoru przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (zwanego dalej „PWKZ”) nad zespołami dworsko-ogrodowymi w Kamiennym Dworze (dwór drewniany, zespół dworsko-ogrodowy z I poł. XIX wieku, dwór murowany z 1933 r. oraz lamus z XVIII wieku) i w Porytem Jabłoni (dwór z 1905 r. i założenie dworsko-ogrodowe z II poł. XIX wieku) oraz nad dworami w Modzelach

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

(z 1937 r.), Czaplicach (z 1860 r.) i Jedwabnem (z końca XVIII wieku), a także pałacem barokowym w Pawłowiczach (z 1610 r.).

1. W okresie objętym kontrolą w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych ujęto 6.073 obiekty, z których 2.125 umieszczono w wojewódzkim rejestrze zabytków. Ewidencję i rejestr prowadzono stosownie do postanowień art. 8 i art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami². Zachowano też wymogi zawarte w §§ 2 i 8 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem³, w zakresie formy prowadzenia ewidencji i rejestru, zawartości oraz dostępności informacji zgromadzonych o obiektach zabytkowych. Informacje zawarte w tej ewidencji i rejestrze nie były jednak w pełni rzetelne. Dotyczyło to również 6 skontrolowanych obiektów zabytkowych, wpisanych do tych dokumentów. PWKZ nie egzekwował bowiem od właścicieli obiektów przekazywania informacji o zmianach stanu prawnego zabytków, wymaganych postanowieniami art. 28 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Podjęte w tym czasie działania weryfikacyjne i porządkujące dane ewidencyjne i rejestrowe dotyczyły zaledwie 5,2% obiektów (zaktualizowano zapisy 111 obiektów z 2.125 ujętych w rejestrze) i nie objęły żadnego z zabytków skontrolowanych przez NIK. W efekcie, w 5 z 6 skontrolowanych zabytków w rejestrze zamieszczone były nieaktualne informacje. I tak:

- w 5 przypadkach jako właściciela lub użytkownika obiektu wskazano nieistniejące podmioty (np.: w Jedwabnem - „Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Jedwabnem” i „Miejski Dom Kultury”, w Pawłowiczach – „Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Achrymowce pow. Sokółka”, a w Kamiennym Dworze - „Państwowe Gospodarstwo Rolne w Kamiennym Dworze”),
- w 2 przypadkach nie wskazano numeru księgi wieczystej założonej obiektom.

Nieaktualne i rozbieżne z danymi rejestrowymi były również informacje ujęte w ewidencji zabytków. Na przykład, w ewidencji jako użytkownik pałacu w Pawłowiczach figuruje nadal zlikwidowana w 2008 r. szkoła, zaś jako właściciela i użytkownika dworu w Jedwabnem wskazano Gminny Ośrodek Kultury i Gminny

² Dz. U. Nr 162, poz. 1568, ze zm.

³ Dz. U. Nr 124, poz. 1305

Komitet Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, podczas gdy obiekt użytkują - Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i jednostka Policji.

2. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia też opieszałość w realizacji przez PWKZ obowiązku - określonego w art. 9 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - kierowania do właściwych sądów wniosków o ujawnienie w księgach wieczystych informacji o wpisaniu obiektu do rejestru zabytków. PWKZ w przypadku żadnego z analizowanych zabytków nie złożył bowiem wymaganego wniosku, mimo iż od wydania decyzji o wpisie do rejestru upłynęło od 53 lat (pałac w Pawłowiczach) do 16 lat (dwór w Modzelach). Tego samego typu nieprawidłowość wykazała analiza 15 z 30 innych wpisów do rejestru zabytków dokonanych w latach 2004 – 2008 (z ogółem 111 dokonanych w tym okresie).
3. W okresie objętym kontrolą PWKZ wydał właścicielom skontrolowanych obiektów, zgodnie z wymogami art. 27 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, 2 zalecenia konserwatorskie oraz - stosownie do art. 36 ww. ustawy - jedno pozwolenie na prace konserwatorskie. Wydane zalecenia i pozwolenie spełniały wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych⁴.
4. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia objęcie w latach 2004 – 2008 kontrolą wszystkich obiektów badanych przez NIK. Dane uzyskane w trakcie kontroli były źródłem informacji o stanie i sposobie zarządzania obiektami. Na ich podstawie wydano wszystkim właścicielom zabytków zalecenia, zmierzające do poprawy stanu technicznego obiektów.

Negatywnie należy ocenić jednak wydanie właścicielom 4 z 6 skontrolowanych zabytków (w Jedwabnem, Czaplicach, Porytem Jabłoni i Modzelach) zaleceń konserwatorskich bez określenia terminu ich realizacji. W konsekwencji, mimo upływu 2-3 lat od przeprowadzenia tych kontroli, nie zrealizowano zaleconych prac w zabytkowych dworach w Jedwabnem, Czaplicach i Modzelach. Nie wyegzekwowano również od dzierżawcy obiektów w Kamiennym Dworze wykonania zaleconych prac, mimo

⁴ Dz. U. Nr 150, poz.1579

upływu ponad 2,5 roku od wyznaczonego terminu ich realizacji, a wniosek dzierżawcy o wydanie pozwolenia na remont jednego z użytkowanych dworów, złożony w grudniu 2006 r., zagubiono. PWKZ nie podejmował zaś działań w celu wyegzekwowania wydanych zaleceń oraz nie korzystał z możliwości wydania decyzji nakazujących przeprowadzenie prac konserwatorskich, a w przypadku braku reakcji właścicieli obiektów - decyzji o zastępczym wykonaniu remontu, przewidzianych postanowieniami art. 49 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Z kolei zalecone przez PWKZ zabezpieczenia obiektów w Porytem Jabłoni i Modzelach były nieskuteczne i nie zapobiegły rozkradzeniu substancji zabytkowej dworów i dewastacji.

Kontrole przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków nie zawsze też były prowadzone w sposób rzetelny. W trakcie 4 kontroli pracownicy WUOZ nie odnotowali bowiem faktu wykonania przez właścicieli lub posiadaczy obiektów prac budowlano – remontowych, bez wymaganego pozwolenia PWKZ. Dotyczyło to:

- wstawienia okien z PCV i aluminiowych drzwi wejściowych w dworze w Czaplicach,
- zabezpieczenia, wszystkich otworów okiennych i drzwiowych deskami przybitymi do ram okiennych i drzwiowych w dworze w Modzelach,
- naprawy zniszczonych schodów wejściowych oraz otynkowania murków przylegających do dworu w Jedwabnem,
- oczyszczenia i malowania blachy dachowej, uzupełnienia tynków komina, przemurowania czapki kominowej oraz uzupełnienia tynków i białkowania elewacji zewnętrznych wraz z naprawą tarasu kamiennego od strony ogrodu w Kamiennym Dworze, a także umieszczenia trzech tablic na zabytkowym lamusie.

Przedstawiając powyższą ocenę i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań w celu zaktualizowania wojewódzkiego rejestru i ewidencji zabytków.
2. Złożenie wniosków o ujawnienie w księgach wieczystych zabytków, faktu wpisania obiektu do rejestru zabytków.
3. Wzmożenie nadzoru konserwatorskiego, w celu trwałego zachowania zabytków, zapobieżenia zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości, udaremnienia niszczenia i niewłaściwego z nich korzystania, a także zapobieżenia wykonywaniu prac przy zabytkach bez posiadania pozwolenia PWKZ, w tym skuteczne egzekwowanie realizacji zaleceń pokontrolnych oraz korzystanie z uprawnień

do wydawania decyzji nakazujących wykonanie niezbędnych prac przy zabytku, a w przypadku braku reakcji właściciela lub użytkownika obiektu - decyzji o zastępczym wykonaniu remontu.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

Dyrektor Delegatury

Najwyższej Izby Kontroli

z up. Agata Katarzyna Ciupa

Wicedyrektor